

Д-р Љубица Чонева

**СОЦИО-ОПШТЕСТВЕНАТА
ПОЛОЖБА НА
УЧЕНИЧКАТА МЛАДИНА
ВО РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА**

РЕЗИМЕ

Во трудот се разгледани актуелната состојба и проблемите на ученичката младина во доменот на социо-општествената сфера, како значајни аспекти за нивниот развој. Во тој контекст, акцентот е ставен на нивното образование, семејното влијание на воспитувањето и социјализаторскиот фактор, материјалната положба како основа на егзистенцијалната сигурност, и нивното однесување со сите специфичности на денешните прилики. Според сондажата на наведените прашања кај оваа целна група млади во македонското општество, се потврди дека неповолниот материјален статус на нивните семејства се наметнува како најтежок социјален проблем за нивната положба. Во тој контекст,

Ljubica Choneva, Ph.D.

**THE SOCIO-ECONOMIC
POSITION OF THE
STUDENT'S YOUTH
IN THE REPUBLIC OF
MACEDONIA**

ABSTRACT

This work considers the current state and the problems of the student's youth in the domain of the socio-economic sphere as significant aspects for their development. In this context, emphasis is made to their education, the influence of the family on the upbringing and the socialization factor, the financial position as a basis of existence security as well as their behavior with all specific qualities in current circumstances. In accordance with the questions from the survey aimed at the target group of youngsters in the Macedonian society, it was acknowledged that the unfavorable financial status of their families prevails as the gravest social issue for their position. In this context, the impoverishment of the family does

осиромашувањето на семејството, реално, не им овозможува да ги задоволат основните животни потреби од значење за нивниот психо-физички развој. Резултатите од овие аналитички согледувања треба да послужат за фокусирање на мерките на социјалната политика спрема семејствата со деца на училишна возраст, во превентивни и стимулативни цели.

Клучни зборови: ученичка младина, социјална положба, општествен статус, адолесцентна возраст.

not allow them to meet their essential existential requirements which are of crucial importance for their psychophysical development. The results derived from these analytical considerations are aimed at focusing the social policy measures on families with school age children for the purposes of attaining preventive and stimulating objectives.

Key words: student's youth, social position, social status, adolescent age.

ВОВЕДНИ НАПОМЕНИ

Оцената за состојбите, проблемите и потребите на учениците во Република Македонија, тргнува од многу познатата реалност дека се работи за млади личности на адолесцентна возраст, кои се во фаза на созревање и формирање на воспитна матрица за позитивно дејствување во секој правец.

Во суштина се работи за биопсихички, социјално и емоционално недоволно созрени личности, кои не можат да ги сообразат своите желби и однесување со важечките општествени норми, меѓу другото и поради се уште неоформениот систем на вредности. Оттаму, тие не се способни да оценат што е добро, а што лошо, недоволно ги познаваат нормите и не знаат што е дозволено морално однесување. Темпото на живот, исто така, несигурноста и неизвесноста кај младиот на таа возраст се повеќе го зајакнува уверувањето дека потребите треба брзо и адекватно да се задоволат по секоја цена, без одлагање на задоволството, што ја слабе неговата одговорност во правна и морална смисла.

Спротивно на ова, современото македонско општество не и нуди на младата личност поголеми шанси за иднината, за позитивна идентификација и самореализација, па оттаму за голем број малолетници деструктивните поведенија стануваат и единствено можниот пат за реализирање на нивните цели. Меѓутоа, во ситуација кога општеството е во транзиција, односно реформски промени и кога постои расчекор помеѓу идеалите и реалноста, младиот човек е се повеќе отуѓен и со чувство на морална празнина.

ИСТРАЖУВАЧКИ СОГЛЕДУВАЊА

1. Реализирање на истражувањето

Со цел подлабински да се навлезе во претходно наведените прашања на целната група млади кај нас, во истражувачкиот зафат беше спроведена анкетата со вкупно 107 ученици од неколку средни училишта меѓу кои :

- 56 од Економското училиште «Арсени Јовков»од Скопје, со паралелки на македонски и албански наставен јазик;
- 27 ученици од гимназијата «Ќирил Пејчиновиќ» од Тетово, исто така со двојазични паралелки; и
- 24 ученици од гимназијата «Добри Даскалот» од Кавадарци, со паралелки само на македонски наставен јазик.

Половата структура на групата се состои од 74(69,2%) машки и 33(30,8) од женски пол, а според националноста 63(58,9)се Македонци, 43(40,2) Албанци, а само 1(0,9) ученик е Ром.

Возрасната структура на оваа група средношколци е од 15- 18 години: 25(23,4) се ученици во втори клас, 40(37,4)во трети клас и 42(39,3)во четврти клас.

Поголемиот дел од нив имаат постојано место на живеење во град 82(76,6) а 25(23,4) во село.

Исто така користени беа и податоци од СОС телефоните за млади од НВО каде што се отворени такви линии и нивните сознанија за проблемите на оваа популациона група во Република Македонија.

2. Влијанието на образованието кај ученичката младина

При конципирањето на прашалникот го имавме предвид значењето на училиштето за развојот на детската личност,средина значајна колку и семејството.Задача на училиштето е секој ученик да се научи на работа, на создавање ред и дисциплина, на одговорност и преземање на обврски што ја сочинуваат воспитната дејност.Но,за жал, оваа дејност секогаш не се остварува успешно, согласно со очекувањата.Во таквите случаи,училишната средина наместо како превентивен фактор, се јавува како фактор на насилно однесување на поголем број ученици.

Со оглед на тоа што анкетираната група се се уште ученици, може да се зборува само за нивниот однос и заинтересираноста за учење. Во врска со ова им го поставивме прашањето „**Каков успех имаше во последната година**”, на кое ги добивме следните одговори:

Таб. бр. 1. Учениците според успехот

	Успех	Број	%
1	Слаб	1	0.9
2	Доволен	5	4.7
3	Добар	11	10.3
4	Мн. добар	34	31.8
5	Одличен	54	50.5
6	Без одговор	2	1.9
	Вкупно	107	100.00

Изнесените податоци недвосмислено гонаметнуваат заклучокот дека околу 90% од учениците имаат солиден успех, а дури половината од нив се одлични. Во прилог на оваа констатација е и податокот дека само двајца имаат повторувано. Ако се работи за објективност во одговорите, имајќи ја предвид нивната возраст и желбата за самодокажување, ќе констатираме дека најголемиот дел од овие средношколци се заинтересирани да постигнат подобар успех. Ова и поради фактот што определбата за гимназиско образование, па и за економската и правната струка, значи продолжување со студии за одредената струка, а при запишувањето на факултет постигнатиот успех од средното училиште има значење при формирање на бодовната листа на ученикот.

Мотивираноста за стекнување на соодветно образование кај овие генерации млади, претпоставуваме дека е согледана како убедување дека претставува единствениот излез од економската несигурност и сиромаштијата. Покрај тоа, нашата младина на оваа возраст е исто така информирана за потребата од образован кадар за новите технолошки процеси и компјутерската технологија.

Исто така, во ориентацијата кон повисок степен на образование, значаен поттик на децата им даваат нивните родители, па дури и оние без образование. Транзицијата во Република Македонија покажа дека без работа најпрво останаа работниците без образование и квалификација, но и барањето излез на младите надвор од државата бара високо образование и професии кои одговараат на пазарната економија и информатичкото општество. Оваа позитивност оди во прилог на ненаследување на образовното ниво на нискообразованите родители од страна на нивните деца. За жал, практиката покажува дека многу работи се и поинакви. Имено, денес со сигурност може да се тврди дека се уште постои наследување на социјалното ниво на родителите и наследување на нивното образовно ниво. Децата на општите работници и со најнизок степен на образование, односно на сиромашните родители, се принудени да се запишуваат во училиштата за занимања со покус рок на образование (тригодишни), со цел побрзо да дојдат до егзистенција и до подобрување на економската положба на нивните семејства.

Наспроти нив, децата на родителите кои припаѓаат на т.н. општествена елита, речиси редовно изнајдуваат можности да се стекнат со високо образование. Поради тоа, може да се констатира дека не постојат еднакви шанси за сите деца за вклучување во општествениот живот и стекнување на добар социјален статус. Во таа смисла и подобностите за бесплатно образование, стипендиите, студентските кредити и слободниот упис на факултетите, чија цел е изедначување на шансите за образование на сите млади, во целост не ги постигнуваат саканите очекувања. Овие состојби исто така покажуваат дека најсиромашните ученици не можат да ги остварат уставните права за еднакви услови и можности за образование на сите. Тоа се согледува преку скапите учебници и други помагала и давачки за услуги во средното образование. Меѓутоа, во периодот на транзицијата, и поранешните средни слоеви од населението не се во состојба да ги поднесат трошоците за образование на нивните деца, за што говори и податокот дека во продолжената транзиција кај нас имаме забрзана надолна социјална подвижност на над 80% од населението.¹

3. Семејното воспитување на средношколската младина

Големата важност на семејството, како основна референтна група кај формирањето на младата личност, ја прави неопходна потребата од согледување на околностите кои го овозможуваат или попречуваат неговото хармонично функционирање. Ова и поради карактерот на природните односи и силните емоционални врски меѓу родителите и децата во него. Но, непобитен е фактот дека современото семејство денес повеќе од било кога остварува поголемо влијание на родителите врз севкупниот развој и формирање на децата во која и да е област од животот.

Податоците за семејната структура на овие ученици според кои 97,2% од нив живеат во комплетни семејства т.е. со двата родители, даваат позитивна вредност на условите за нивниот развој. Половината од групата испитаници живеат во четиричлени семејства, кои се состојат од двајцата родители и две деца, што се совпаѓа со семејниот состав на денешното македонско општество. Значи анкетата покажа дека овие ученици растат со уште еден брат или сестра, и со потребното внимание и задоволства, а родителите им се пример на идентификација.

Живеење во проширени семејства со поголем број на деца, е подеднакво карактеристично за анкетираниите ученици од албанските семејства од градот и од селските средини. Имено, во составот на овие семејства најбројни (28.0%) се петчлените, а во приближно ист процент се семејствата со четири члена (23.3% до 25.6%). Меѓутоа, кај оваа етничка група не е занемарлив и бројот на ученици (16.3%) од семејства со по седум и повеќе члена. Кај нив побројни (14.0%) се семејствата со по три и четири деца, каде можностите за

¹ Социо-економската структура и проблеми на населението во Република Македонија, истражување на ИСППИ, група автори, Скопје, 2001, стр.51

посветување на соодветно внимание и пружање задоволства се многу помали поради немање на доволно средства, време и ангажираност од родителите. Во овие семејства се уште е задржан патријархалниот модел на живеење, со авторитарност на постарите. Тоа во одредена мера го намалува квалитетот на потребното внимание на родителите кон децата. Тука воспитувањето се движи во рамките на старата генерацииска матрица: послушност и исполнителност на младите и недоволнен слух на средината за потребите на младите што ги носи модерното време.

4. Социјално-економската положба на младите на средношколска возраст

Социјалните кризи во економската сфера што ја погодија Република Македонија во изминатата еднаипол деценија на транзицијата, предизвикаа значајни промени во егзистенцијалната положба на населението, што значајно се одрази и на животот на младите генерации. Тие беа проследени со невработеност, мали и нередовни плати, низок износ на социјалната помош и другите примања врз основа на социјалниот статус на семејството и намалување на квалитетот на исхраната. Покрај тоа, уште помалку може да се одделува за облека, обулки, цепарлак за излегување и разонода, на што особено се ранливи младите, бидејќи се чувствуваат инфериорно меѓу врсниците и другарите. За овие негативни случувања, кои резултираа со загрозување на личната потрошувачка на младите им поставивме неколку прашања на учениците, со цел да се видат нивните размислувања за истите. Едно од прашањата беше за материјалната положба на нивното семејство, и на што ги добивме следните одговори:

Таб. бр. 2. Материјалната положба на семејството

	Одговори	Број на ученици	%
1.	Многу богато семејство	1	0.9
2.	Богато семејство	13	12.1
3.	Просечно, како повеќето семејства	88	82.2
4.	Сиромашно семејство	4	3.7
5.	Не може да процени	1	0.9
	Вкупно		

Добиените податоци покажуваат дека оваа целна група млади, објективно ја оценува материјалната положба на нивните семејства. Тие сметаат дека таа е иста со социјалната положба на поголемиот дел од населението во Република Македонија. Тука може да се забележи на објективноста во одговорите на 12.1% од анкетираниите, кои ценат дека нивните семејства се богати,

сакајќи со тоа да дадат подобра слика за својот статус пред своите соученици, отколку да се стават во просечните, а најмалку во сиромашните. Одговорите на ова прашање, гледано од агол на националната припадност, покажаа дека учениците од албанска националност се прикажаа во категоријата богати (28.0%) и просечни(70.0%), а учениците Македонци главно како просечни(90.5%) и мал процент сиромашни(4.8%). Одредена разлика на личниот став кон ова прашање може да се регистрира и кај учениците кои живеат на село: кај нив нема сиромашни, а дури секој четврти е богат. Исто така не знаеме дали е реална оцената на децата од тричлените(25.0%) и четиричлените(75.0%) семејства дека се сиромашни, а повеќе члените се просечни и богати.

Пореална претстава за материјалниот статус на децата на училиштна возраст кај просечните семејства во Република Македонија добивме преку одговорите на прашањето “**Од што се издржува нивното семејство**”, кои и претставуваме во следниот преглед:

Таб. бр. 3. Извори на приходи на семејството

	Одговори	Број	%
1.	Работат двајцата родители	40	37.4
2.	Работи само таткото	41	38.3
3	Работи само мајката	6	5.6
4.	Работи друг член од семејството	2	1.9
5.	Од пензија на постарите членови	1	0.9
6.	Од социјална помош	3	2.8
7.	Од помош за невработеност	1	0.9
8.	Од земјоделство	1	0.9
9.	Од семеен бизнис	9	8.4
10.	Без приходи	1	0.9
11.	Без одговор	2	1.9
	Вкупно	107	100.00

Од показателите дека на секој трет ученик работат и двата родители, а на 44.0% работи само еден, најчесто таткото, можеме да констатираме дека најголемиот дел семејства од оваа група ученици имаат постојани примања. Претпоставуваме дека учениците кои се изјаснија дека имаат семеен бизнис, се оние кои одговорија дека се од богати семејства. Нивниот број е сосема мал, за разлика од најголемиот број ученици кои имаат просечен и низок животен стандард.

За структурата на основната потрошувачка на овие ученици ги добивме следните податоци:

Таб. бр. 4. Кои потреби можат да ги обезбедат

	Одговори	Број	%
1	Појадок	74	69.2
2	Книги и училиштен прибор	21	19.6
3	Облека и обувки	6	5.6
4	Излегување во диско	4	3.7
5	Без одговор	2	1.9
	Вкупно	107	100.00

Евидентно е дека, од оваа група ученици најмногу, (2/3) поредовно можат да си купат појадок, а на второ место е купување на книги и училиштен прибор кој е достапен само за секој петти ученик. За купување на облека и обувки речиси сите немаат можност, а диско клуб или кафуле не посетуваат поради неможноста да платат. Исто така, според анализата на одговорите на ова прашање, децата од семејствата кои користат социјална помош од државата не задоволуваат ниту една од наведените потреби. Во контекст на ова, повеќе истражувања спроведени во ИСППИ покажаа дека овие семејства не се во можност да ја задоволат потребата ниту за основната храна, со оглед на тоа што немаат други приходи². Ова покажува дека младите испитаници од целната група немаат свој џепарлак, ниту парична можност да ги задоволат основните потреби, а тоа ги фрустрира во нивната тинејџерска возраст. Иако истите нивната положба ја имаат прифатено како реалност, а образованието како своја задача, не може да се исклучи фактот дека материјалниот ризик на недостаток од она што им треба, нема да ги однесе во деликвентно поведење за стекнување на пари за лични задоволства.

5. Социјалните комуникации на учениците

Познато е, дека од начините на кои детето се воспитува и ги усвојува општествените норми, ја стекнува во животот основната доверба во луѓето околу себе. Во тој контекст од овие услови во голем дел ќе зависи дали кај младата личност ќе преовладува надеж, оптимизам, волја или непријателски став кон другите и околината. Така, на пример, позитивните особини како што се довербата, љубовта и другарството, доколку се научат во детството, најверојатно ќе израснат во квалитетни способности и изграден став за социјалните контакти на личноста.

За односот кон другарите и контактите со нив ги добивме следните податоци:

2 Љ. Чонева, Социјалните проблеми во контекст на сиромаштијата во Република Македонија, во книгата "Тенденциите на сиромаштијата и можностите за нејзино надминување" Фондација Фридрих Еберт, Скопје, стр. 52

Таб. бр. 5. Со кои другари најчесто се дружат

	Одговори	Број	%
1.	Со другари од училиштето-врсници	42	39.3
2.	Со другари од соседството	18	16.8
3.	Од училиштето и соседството	40	37.4
4.	Од други делови на градот	3	2.8
5.	Нема постојани другари	2	1.9
6.	Почесто е сам/а	1	0.9
7.	Без одговор	1	0.9
	Вкупно	107	100.0

Според презентираниите податоци, 68.2% од анкетираниите ученици имаат другари и од училиштето и од соседството, што покажува дека се дружељубиви и истите ги избираат без никаков интерес. Оваа особина ја покажуваат и преку блискост и со роднини, покрај со членовите од семејството.

Социјалните контакти на овие ученици се насочени и кон членување во формални организации од спортски, хуманитарен, културно-забавен и верски карактер, како и во политички партии. Тоа може да се види и од следниот табеларен преглед:

Таб. бр. 6. Членување на учениците во организации

	Вид на организација	Број	%
1.	Спортска	20	18.7
2.	Хуманитарна	7	6.5
3.	Верска	6	5.6
4.	Културно-уметничка	8	7.5
5.	Невладина	11	10.3
6.	Политичка партија	8	7.5
7.	Не членува	45	42.1
8.	Без одговор	2	1.9
	Вкупно	107	100.0

Членувањето на учениците во наведените организации има позитивно значење за нив, бидејќи произлегува од потребата за културно издигнување и рекреативни и интелектуални задоволства на современиот човек, кои како вредности се учат уште во детството. Наспроти тоа е тврдењето, дека оние млади кои не го ценат и прифаќаат дружењето во организирани групи,

се повлекуваат во себе и не ретко се прифатени од другари со сомнително поведение. Поради тоа, детето во школскиот период, покрај семејството и училиштето, има потреба и од контакти со други луѓе од средината, кои можат да придонесат за неговиот здрав психо-физички развој и интерес за повеќе области од општествениот живот.

6. Ставот на учениците за однесувањето на младите

Комплексноста на воспитувањето на младите и големата важност на срединските фактори во тој процес, ја наметнува потребата од согледување на сите појави што го отежнуват или попречуваат тој процес, бидејќи тие директно или индиректно се одразуваат врз напредокот и општественото формирање на младите.

Второто ниво на истражувањето на положбата на ученичката младина во Република Македонија го насочивме на размислувањата на учениците за насилничкото однесување кое денес не е ретка појава, особено меѓу учениците во средите училишта.

Значајно е дека актуелните неповолни состојби што ги предизвика транзицијата во Р Македонија се наоѓаат во тесна врска со многуте форми на деструктивно однесување кај популацијата на тинејџерска возраст. Тука треба да се има предвид и фактот дека се работи за био-физички, интелектуално и социјално несозреани личности, кои емоционално-нагонското во себе често пати не се способни да го контролираат и насочуваат, во согласност со владајачките норми во општеството.

Однесување на младите со негативни карактеристики од различен вид, ги следат зголемена толеранција на општеството и намалените можности на неговите институции (полицијата, социјалните служби и училиштата) на соодветен начин да реагираат на причините и последиците на овие појави. Исто така, ваквите состојби се должат главно на ограничените можности за задоволување на многубројните потреби и кризата на општествените вредности кај овие генерации, кои ги поместуваат границите на толеранција. Тоа повратно го поттикнува девијантното однесување, особено кај младите, што во многу случаи станува се пораширена појава со долгорочни и несогледливи последици.

За овие проблеми сакавме да го согледаме и мислењето на анкетираниите ученици преку прашањето: **»Кои деструктивни однесувања најчести ги загрижуваат?»**

Таб. бр. 7. Облици на деструктивно однесување на ученичката младина

	Вид на деструктивно однесување	Број	%
1.	Употреба на алкохол	50	46.7
2.	Употреба на дрога	45	42.1
3.	Бегање од часови	2	1.9
4.	Тепачки во кафулиња и диско	1	0.9
5.	Тепачки во градските автобуси	1	0.9
6.	Тепачки меѓу групи во училиштето	1	0.9
7.	Носење на пиштол нож и друго оружје	5	4.7
8.	Без одговор	2	1.9
	Вкупно	107	100.0

Речиси 90.0% од анкетираниите ученици и од машкиот и од женскиот пол, за најсериозни деструктивни однесувања на својата генерација ги сметаат земањето на алкохол и дрога. Присуството на другите од наведените однесувања, според нив, е помало, а спред некои дури и безначајно, освен носењето на пиштол, нож и друго оружје за 5.0% ученици.

Од аспект на националната припадност на анкетираниите, се констатира дека учениците од сите етнички групи имаат идентичен став за штетноста на алкохолот и дрогата. Притоа, треба да се забележи дека децата од македонска националност (7.9%) како опасно го сметаат исто така и носењето на пиштол, нож и друго оружје, што учениците Албанци не го согледуваат како опасност.

7. Проблемите на младите согледани од Невладините организации

По осамостојувањето на Република Македонија или поточно од последната деценија на минатиот век, невладините организации остваруваат проектни активности за проблемите што ги оптоваруваат младите луѓе. Овие потфати, иако се со доста скромни можности, се цени дека се доста корисни, бидејќи нивното вклучување е во функција на сензибилирање и пореално оценување на истите. Покрај тоа, некои од овие организации имаат отворено и С.О.С. телефонска линија за млади, со цел младите да можат да ги искажат своите проблеми и да добијат совети за нивно надминување. Меѓу таквите НВО се Сојузот на организации на жени на Македонија и Првата детска амбасада-Меѓаши. СОС-линијата е отворена за сите возрастни групи. Најфреквентни соговорници, според волонтерите на овие телефони, се адолесцентите, посебно од женски пол.

Според согледувањето на овие организации, младите се отвораат во комуникацијата со нивните волонтери и од нив очекуваат најмногу поддршка за она што сакаат да го остварат.

Од контактите со младите и помошта која е барана притоа, сметаат дека младите се соочени со поголем број психолошки, социолошки, педагошки и други проблеми, како што се отуѓеноста и чувството на безнадежност. Покрај тоа тие забележуваат, дека во последниве години загрижува зголемениот степен на агресивно однесување меѓу младите, што не ретко се изродува во разни форми на насилство.

Загрижувачки проблем кај училишната младина, според невладините организации е и точењето на алкохол во кафулињата на деца под 18 години, иако за тоа постои законска забрана која не се почитува од сопствениците на овие угостителски објекти. Опасноста од оваа појава за младите на тинејџерска возраст е создавањето на навика за пиење и зависност од алкохол.

Еден од проблемите кај оваа популациска група е поврзан со формирањето создавањето на сопствениот идентитет, кои младите не ретко «го решаваат» со приклучување кон некоја група на вршници со асоцијални поведенија. Во ваквите групи почесто се употребуваат најразлични психоактивни супстанции, а цигарите се неодминливо задоволство. Зависностите од наведените задоволства носат дополнително компликување на проблемите за чие разрешување е потребен посебен третман, па дури и подолго лечење, сметаат активистите од овие НВО.

Во соочувањето, пак, со семејните и финансиските проблеми, според нив, поради неповолниот статус младите денес често имаат инфериорно чувство, незадоволни се од целокупниот општествен систем, а некои дури се соочуваат со депресивни кризи. Токму поради тоа, често се јавуваат на СОС-линиите, а кога ќе одлучат да побараат помош разговараат во строга доверба и настојуваат да останат анонимни.

Значајно е да се забележи дека во последниве во однос на првите години на отворањето на СОС телефонот за деца и млади, бројот на повиците и разговорите е намален (сега изнесува 414, за разлика од почетоците во 1995-1996 година кога изнесувал преку 3000).

«Младите збунети и без искуство, како и без соодветен пријателски разговорник, ни се обраќаат со цел со нас да ги поделат своите љубовни проблеми (прва симпатија, вљубеност, интимни односи, несакана бременост и заштита, разочарувања, неверства, напуштеност и сл)».- вели една волонтерка на СОС-телефонот. Таа објаснува дека најчесто се јавуваат млади на тинејџерска возраст на кои за своите интимни проблеми полесно им е да поразговараат со анонимно лице. Самиот факт што решиле да се јават на овој телефон зборува за постоење на некој емотивен вакуум во семејството, училиштето или партнерскиот однос. Сметаме дека кога овие млади би ги решавале своите проблеми на вистинското место, СОС повиците ќе станат многу поретки. Но, за жал се случува спротивното. Имено, факт е дека опаѓа квалитетот на емотивните

контакти на младите со средината во којашто живеат (дом, училиште, работа, група на врсници).

Според стручњаците по медицинска психологија, очекувањата на децата од СОС волонтерот се дифузни и непрецизни. Тие не бараат совет, почесто бараат спасител. Овој телефон го доживуваат како “надродител”, односно како нешто што треба да влијае на нивните родители и да ги промени.

«Се јавив на СОС телефонот за да се информирам дали е можно да забременам ако со својот дечко имам односи во неплодни денови. Прво ми беше тешко да се отворам и да им кажам дека со него имав односи без да користам презерватив, но пријатниот глас од другата страна на линијата ме опушти и тогаш раскажав се. Ме советуваа да направам тест за бременост. Благодарна сум им што ми помогнаа да не се измачувам со лоши мисли», вели една средношколка.

Едно момче на иста возраст побарало совет од СОС телефонот во момент кога било во криза и се чувствувало депресивно: «Се повеќе почнав да се повлекувам во себе и да се оддалечувам од моите пријатели. Волонтерите што работат таму многу ми помогнаа, бидејќи ги доживеав како добра комбинација на најдобар пријател и психолог. Ме насочуваа спонтано да си го најдам решението на мојот проблем».

Стручните лица кои им помагаат на овие организации сметаат дека училиштето, родителите и врсниците, односно општествените механизми, треба да поседуваат модел според кој ќе се воспитува младата популација. Западните општества со поголемо искуство за овие прашања, енергијата на младите ја насочуваат кон разни форми на креативност, спортување, музика, извидништво, планинарење. Факт е дека и ние го имаме тој механизам, односно модел, само треба поинтензивно да го примениме со опфат на многу поголем дел од младата популација, објаснуваат тие. Според нив, проблемите што ги засегнуваат младите во суштина се проблеми на државата, а нивното решавање им ја олеснува позицијата на младите во општеството. Со оглед на тоа што станува збор за популациска група која е малолетна и со се уште незавршен психофизички развој, одговорот на овие проблеми првенствено треба да се бара кај родителите, училиштето и надлежните институци. Воспитувањето, секако, претставува многу сложен процес, кј треба да биде подобро организиран од она што е денес, за да создаде основа за здрав и без проблеми напредок на нашата млада популација.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на изнесеното, генерално може да се оцени дека во постојните услови на македонското општество, ученичката младина се соочува со повеќе проблеми од современото живеење и со нагласен товар и своевиден притисок д неповолните прилики на таканаречената транзиција.

Многубројните односи коишто се воспоставуваат меѓу субјектите кои се носители на социјално-општествената положба на учениците во Република Македонија (училиштето, семејството, институциите и други) претставуваат една од најзначајните, а воедно и најсложените сфери од значење за здравиот психички и социјален развој на нашите млади генерации. Во овој контекст, се покажа дека семејството во постојните услови кај нас, се уште го држи приматот на поголемиот дел од овие функции за децата. Тие во него, покрај основните егзистенцијални потреби, ги добиваат и основните примери за своето воспитување и однесување и надвор од семејството, во општеството. Меѓутоа, со право тука се поставува прашање: во која мера семејството може да ја извршува двојната улога - хармонично и адекватно влијание и пружање на потребна заштита на своите млади членови.

Стратешката цел за подобрување на положбата на школската младина во Република Македонија наметнува потреба за конзистентни мерки на социјалната политика за пораст на економскиот и социјалниот развој и создавање на солидна институционална структура за следење на состојбите кај овој сегмент од популацијата во Република Македонија.

Литература

1. Чонева Љубица: Социјалните проблеми во контекст на сиромаштијата во Р. Македонија, Зборник, «Тенденциите на сиромаштијата и можностите за нејзино намалување», Фридрих Еберт - Скопје, 2001
2. Социо- економска структура и проблеми на населението во Република Македонија, студија, ИСППИ, Скопје, 2001
3. Малолетничкиот криминалитет во транзицијата во Република Македонија, студија, ИСППИ, Скопје, 2007
4. Heinrich Hans- Georg, Institution Building in the New Democracies: Studies in post-Communism, Budapest 1999
5. Young Brigitte, Disciplinary Neoliberalism in the European Union and Gender Politics, New Political Economy, vol. 5. No.1, 2000
6. Gal Susan and Kligman Gail, The Politics of Gender After Socialism, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 2000
7. Beck, U. Risikogesellschaft, Auf dem Weg in eine andere Moderne, Frankfurt/M: Suhrkamp, 2001